

СХІД

Аналітично-інформаційний журнал

ЛВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ

EAST

Analytic and informative journal

№ 3 (53) березень 2003

Журнал засновано 1995 року
реєстраційне свідоцтво KB № 2729 від 02.06.1997 р.

Автор концепції, шеф-редактор
Володимир БІЛЕЦЬКИЙ, доктор технічних наук,
дійсний член НТШ
Головний редактор Світлана ЄРЕМЕНКО,
член Національної спілки журналістів України

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Микола ЧУМАЧЕНКО, академік НАН України, доктор економічних наук, професор, м.Київ
Олександр АМОША, член-кореспондент НАН України, доктор економічних наук, професор, м. Донецьк
Микола ІВАНОВ, член-кореспондент НАН України, доктор економічних наук, професор, м. Донецьк
Борис БУРКИНСЬКИЙ, член-кореспондент НАН України, доктор економічних наук, професор, м. Одеса
Степан ВОВКАНИЧ, академік Папської Академії соціальних наук, доктор економічних наук, м.Львів
Белла ШЕЛЕГЕДА, доктор економічних наук, професор, м. Донецьк
В'ячеслав ЛЯШЕНКО, кандидат економічних наук, редактор відділу економіки, м. Донецьк
Ігор ПАСЬКО, кандидат філософських наук, професор, редактор відділу філософії, м. Донецьк
Василь КРЕМІНЬ, президент Академії педагогічних наук України, доктор філософських наук, м. Київ
Іван БОЙЧЕНКО, доктор філософських наук, професор, м.Київ
Григорій ВОЛИНКА, доктор філософських наук, професор, м. Київ
Володимир РИЖКО, доктор філософських наук, професор, м. Київ
Володимир КАСЬЯН, доктор філософських наук, професор, м. Київ
Володимир МЕЛЬНИКОВ, доктор філософських наук, професор, м. Донецьк
Олександр КРИВУЛЯ, доктор філософських наук, професор, м. Харків
Микола КИСЕЛЬОВ, доктор філософських наук, професор, м. Київ
Віталій ЗАБЛОЦЬКИЙ, доктор філософських наук, м. Донецьк
Василь ПІРКО, доктор історичних наук, редактор відділу історії, м. Донецьк
Сергій ЛЯХ, доктор історичних наук, професор, м. Запоріжжя
Петро ТРИГУБ, академік Української академії історичних наук, доктор історичних наук, професор, м. Миколаїв
Петро ДОБРОВ, академік Української академії історичних наук, доктор історичних наук, професор, м. Донецьк
Володимир КРАВЧЕНКО, академік Української академії історичних наук, доктор історичних наук, професор, м. Донецьк
Євген КІСТЬЯНЦ, технічний редактор, м. Донецьк
Видає: Український культурологічний центр (УКЦ) за участю: Центру гуманітарної освіти НАН України; Інституту економіки промисловості НАН України. Друкується за рекомендацією Вчених рад: УКЦентру, Центру гуманітарної освіти НАН України та Інституту економіки промисловості НАН України

Набір та верстка **Юлія Думка**
Коректор **Камелія Саливон**

Адреса редакції:
83086, м. Донецьк, вул. Артема, 45
тел/факс: (062) 337-04-80, 338-06-97.
e-mail: shid@uvika.dn.ua

Український культурологічний центр:
<http://www.intellect.org.ua>
<http://www.uvika.dn.ua>

Аналітично-інформаційний журнал «Схід»:
<http://www.e-ukraine.org/east>

З М І С Т

№ 3 (53) березень 2003

ДонДУЕТ - провідний торгово-економічний вуз України	3
ДонДУЕТ сьогодні	4
Пошук та впровадження новачій - запорука передових позицій	9
Орієнтуємось на формування освіченого спеціаліста	10
Сучасна економіка потребує професіоналів	11
Значимість фахівця громадського харчування	12
Лідерство в харчовій промисловості починається з підготовки кадрів	13
Гідний внесок у процес підготовки фахівців нової генерації	14
Ефективна форма підготовки абітурієнтів у ДонДУЕТі	15

ЕКОНОМІКА

Олександр Шубін Сучасне використання лакофарбових матеріалів в Україні	16
Алімжан Садеков Оцінка й врахування екологічного фактора в підприємницькій діяльності ..	19
Лідія Омелянович Внутрішня торгівля України: динамічні реалії та їх оцінка	24
Людмила Балабанова, Ганна Кривенко Комплексна система управління конкурентоспроможністю підприємств в умовах маркетингу	29
Людмила Сухарєва Внутрішній аудит в системі фінансового контролю мульти-національних корпорацій	33
Лариса Фролова Роль логістики в сучасних методах управління економічною діяльністю торговельного підприємства	37
Олена Азарян Механізм циклічного розвитку споживчого ринку	40
Олена Виноградова Перші результати активізації інформаційно-технологічного механізму оновлення економіки України	43
Марина Горожанкіна Соціальний аспект структурних моделей національних економік	45
Оксана Шепеленко Трансакційні витрати як критерій ефективності інтеграції підприємств	48
Любов Донець Інноваційна модель організації управління діяльністю підприємств малого бізнесу ...	51
Ігор Брітченко Переваги застосування нових кредитних технологій	55
Олександр Оліфіров Моделювання ризику у процедурах контролю інформаційної системи управління грошовими потоками підприємства	58

ФІЛОСОФІЯ

Костянтин Узбек Витоки і підвалини античної механіки	63
Марина Толмачова Амбівалентна сутність соціального буття людини (кінець XIX - початок XX ст.)	67
В'ячеслав Рибаків До питання впливу освіти на виховання особистості	71
Іван Ялі Культурні рудименти цивілізації	74

ББК 65.262.1

ПЕРЕВАГИ ЗАСТОСУВАННЯ НОВИХ КРЕДИТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

ІГОР БРИТЧЕНКО,
кандидат економічних наук,
доцент, докторант

В статті розглянуто питання наявності переваг застосування нових технологій фінансування суспільного відтворення над традиційними банківськими технологіями кредитування виробника. Зокрема висвітлено застосування банківською системою нових технологій споживчого кредитування.

Сучасний стан банківської системи України характеризується низьким рівнем використання існуючих банківських функцій та прогресивних кредитних технологій, що приводить до недостатнього розвитку кредитно-грошових відносин і подальшого стримування економічного зростання в суспільстві. Це обумовлює необхідність суттєвого реформування окремих функцій банківської системи, вдосконалення механізму їх управління.

Цю проблему досліджували зокрема вітчизняні науковці - В. Н. Василенко, М. М. Єрмошенко, В. К. Мамутов, А. М. Мороз, Г. Х. Попов та інші. Але в їх роботах недостатньо висвітлювалися питання розвитку нових кредитних технологій, основаних безпосередньо на взаємодії комерційного банку та фізичної особи.

Метою нашого дослідження є вдосконалення механізму стимулювання суспільного відтворення шляхом впровадження нових банківських технологій, що ґрунтуються на взаємодії комерційних банків та безпосередніх споживачів - фізичних осіб.

Проведені дослідження банківської системи України дають підставу стверджувати, що значна частина комерційних банків збанкрутувала з причин недосконалої кредитної політики власного менеджменту, яка була основана на принципах кредитування виробника. Комерційні банки, що збанкрутували, не використовували у власній практиці технології споживчого кредитування. Тільки за останні роки збанкрутували такі великі акціонерні банки, як "Відродження", "ІНКО", "Слов'янський", "Укрхарчбанк", "Лісбанк", "Україна" та інші. Ряд комерційних банків, що не збанкрутували, перебувають у важкому фінансовому становищі, що межує з фактичним банкрутством.

Вивчення причин банкрутства та важкого фінансового стану комерційних банків, а також теоретичних засад, принципів та закономірностей технології банківської справи приводить до висновку, що існуючих проблем можна уникнути шляхом застосування нових банківських технологій споживчого кредитування, основаних на науковообґрунтованому ринковому підході з урахуванням регіональних особливостей.

Технології традиційного кредитування виробника містять в собі низку об'єктивних рис, що відрізняють їх від споживчого кредитування, які характеризують останні як суттєво менш ризиковані банківські технології.

Першою суттєвою відмінністю є контроль за цільовим використанням кредитних ресурсів. Принцип цільового використання ресурсів є найважливішим елементом процесу кредитування, що відображено в законодавстві Укра-

їни, інструкціях НБУ. При традиційних технологіях банківського кредитування існують об'єктивні передумови та можливість для зловживань з боку підприємства-позичальника та співробітників комерційного банку. Також висока вірогідність помилки або прорахунку при обчислюванні економічної доцільності і правильності використання кредитних ресурсів як менеджментом підприємства-позичальника, так і посадовими особами банку. При використанні технології споживчого кредитування об'єктивні передумови для подібних помилок, порушень і зловживань відсутні.

Другою суттєвою відмінністю традиційних банківських технологій від споживчого кредитування є контроль за своєчасністю і повнотою повернення основної суми кредиту і процентів. При використанні технології споживчого кредитування позичальник - фізична особа значно більше, ніж банк - кредитор, зацікавлений у правильності та своєчасності сплати боргу. Це пов'язано з тим, що для бюджету позичальника або його сім'ї розмір банківської позики, як правило, відіграє суттєву або вирішальну роль. У той же час частка окремого споживчого кредиту в загальному портфелі комерційного банку, що складається з багатьох дрібних споживчих позик, незначна. При неповерненні або затримці погашення заборгованості дрібним позичальником банк не відчуває значних фінансових труднощів, які б суттєво вплинули на його платоспроможність або ліквідність. Труднощі, що виникають у позичальника при затримці виплати частини боргу, можуть привести до суворих фінансових наслідків, які суттєво погіршать його матеріальне становище. Складається ситуація, при якій позичальник об'єктивно зацікавлений у своєчасному поверненні основної частини боргу та процентів, а також у своєчасності і повноті виконання інших умов кредитної угоди. Зворотня тенденція існує при традиційних технологіях кредитування.

Третьою відмінністю є значне здешевлення кредитних ресурсів при використанні нових технологій споживчого кредитування, що відбувається завдяки наступним факторам:

- зниження кредитного ризику за рахунок диверсифікації кредитного портфеля та усунення об'єктивних факторів, які заважають повному поверненню кредитних ресурсів;
- збільшення ресурсної бази банківської системи за рахунок більшої частки повернення кредитних ресурсів та їх ефективного множення за допомогою механізму грошового мультиплікатора.

В силу наведених чинників виявляються перспектив-

Рис. 1. Взаємозв'язок рівня заощаджень та кредитної діяльності банків регіону з рівнем добробуту населення

ними і доцільними розробка, удосконалення та широкомасштабне практичне застосування банківської системи технологій споживчого кредитування населення як найважливішого інструменту фінансування розширеного суспільного відтворення за допомогою механізмів стимулювання платоспроможного попиту населення.

Механізм впливу споживчого кредиту на економіку країни легко представити наступною логічною послідовністю: впровадження споживчого кредитування - зростання сукупного попиту - зростання сукупної пропозиції - збільшення надходжень до державного бюджету у вигляді податків - покращання рівня соціальної захищеності населення країни. Отже, з одного боку, споживче кредитування - це вирішення проблеми тимчасового дисбалансу готівки та поточних витрат населення. З іншого боку, споживче кредитування сприятиме зростанню можливостей держави підтримувати гідний рівень життя її населення.

На рівень розвитку споживчого кредиту значний вплив справляє рівень доходів та заощаджень населення, що визначає його життєвий рівень. Адже саме доходи населення - джерело погашення споживчого кредиту, оскільки останній спрямовується на споживання, а не на відтворення у виробничому розумінні цього процесу. Взаємозв'язок рівня заощаджень і кредитної діяльності банків регіону з рівнем добробуту населення та іншими факторами зображено на рис. 1, з якого ми бачимо, що на рівень заощаджень та, відповідно, кредитну діяльність банку впливають структурні та об'ємні характеристики.

Споживчий кредит призводить до зростання питомої ваги споживання у поточному періоді та зниження споживання у майбутніх періодах, адже значна частина доходів населення буде спрямована на погашення боргу. Таким чином, споживче кредитування - найбільш ефективний та, головне, ринковий механізм, що регулюватиме процеси накопичення й споживання в економіці. Завдяки споживчому кредиту ці процеси органічно вписуються в економічне життя суспільства, а процес заощадження набуває нового вигляду - він перестає бути спонтанним процесом, звичайним переведенням зайвих грошей населення в іноземну валюту та інші цінності, а стає повністю узгодженим з економічними циклами та динамікою суспільного розвитку.

Головна мета споживчого кредитування, як і всієї банківської діяльності, - це створення передумов для зростання кількості поточних рахунків населення в банках як джерела безкоштовних для банків коштів, що можуть бути використані на цілі поточного кредитування у межах "сухого залишку" на рахунку. Цей залишок коливається час від часу, проте є тим мінімумом, що не використовується

клієнтами у результаті їх щоденних трансакцій і може використовуватись банком згідно з його цілями. Споживче кредитування й широке коло послуг, що пов'язане з ним (наприклад, розрахунково-касове обслуговування, знижки у торговельній мережі, пластикові картки та ліміти за ними), - лише поштовх до відкриття клієнтом - фізичною особою рахунку у банку, тому що кредит надається саме через поточний рахунок.

Перегляд позицій відносно існуючої системи кредиту пов'язаний насамперед із перевагами, що несе в собі споживчий кредит, порівнюючи з кредитуванням промисловості чи торгівлі. На відміну від коштів підприємств, кошти населення не мають таких суттєвих обмежень зростання, тому що існують дуже значні резерви покращання життєвого рівня населення України, а звідси збільшення можливостей заощаджувати частину коштів. Підприємства, згідно з законом, зобов'язані мати поточні рахунки, отже, банки максимально використовують їхні кошти і практично не мають можливостей збільшення рахунків підприємств та коштів, що обертаються за ними. Населення не зобов'язане мати поточні та інші рахунки, отже, банки можуть скористатись цією можливістю залучення додаткового джерела коштів з метою активізації своєї діяльності.

Споживчий кредит набув значного поширення у промислово розвинутих країнах у першу чергу тому, що через використання даної технології фінансування покупок різко збільшується місткість ринку стосовно цілої низки споживчих товарів та нерухомості. Цілі фрагменти споживчого ринку функціонують лише завдяки використанню різних схем споживчого кредитування. У нашій країні виробники товарів тривалого користування (в широкому розумінні цього слова, включаючи нерухомість) щоденно зустрічаються з проблемою, пов'язаною з обмеженістю попиту, викликаною відсутністю ефективного продажу у розстрочку. Це в першу чергу стосується житлового будівництва та автомобілебудування, торговельних організацій, що реалізують досить дорогі імпортовані товари широкого споживання, побутову й оргтехніку та інше.

Таким чином, споживче кредитування є неодмінною передумовою розвитку економіки та переходу банківської системи до нового якісного етапу функціонування. Проте говорити про широкомасштабне й всеохоплююче впровадження механізмів споживчого кредиту поки що недоцільно. Дана стратегія розвитку банківської системи повинна бути насамперед апробована. З цією метою принципи даної стратегії можуть бути впроваджені у діяльність окремо взятого філіалу або підрозділу банку в тому чи іншому регіоні. Це передбачає наступні етапи:

• вибір банку й філіалу, на якому проводитиметься експеримент. При виборі банку слід керуватися його досвідом надання подібного роду послуг населенню, а при виборі філіалу - його географічним розташуванням. Зрозуміло, філіали, що тягнуть до промислових центрів та мегаполісів, де є розвинута торговельна мережа, висока густота населення (а звідси високий ступінь невирішеності житлової проблеми), високий рівень доходів населення й низький рівень безробіття, розвинута інфраструктура та телекомунікаційні мережі, - будуть більш успішно розвивати системи споживчого кредиту, ніж в малих містах, що орієнтуються на розвиток сільського господарства;

• реорганізація структури управління банком (філіалом) або створення філіалу нового типу із чітко вираженою орієнтацією на роботу з фізичними особами;

• створення в структурі філіалу інформаційної бази даних - своєрідної картотеки, де б відслідковувалась кредитна історія позичальників, а також інформація про потенційних клієнтів філіалу. При реалізації даної стратегії в рамках всієї банківської системи очевидна необхідність організації кредитних бюро, які б займалися збором даних та аналізом платоспроможності позичальника. Ці кредитні бюро можуть створюватись у рамках банківських угруповань (асоціацій банків) та на певних умовах надавати відповідну інформацію всім членам асоціації, а також, можливо, стороннім банкам та організаціям за певну плату. Це суттєво зменшить витрати, пов'язані з видачею кредитів, та розширить масштаби споживчого кредитування. В цьому сенсі кредитні бюро повинні також займатись забезпеченням повернення кредитів через створення відповідних механізмів. Отже, очевидна необхідність їх відокремлення в самостійний елемент банківської інфраструктури;

• обґрунтування доцільності певних видів споживчого кредиту; сегментація потенційних клієнтів нової послуги за рівнем доходу та іншими ознаками й розробка програм кредитування для кожного ринкового сегмента; розробка тарифів послуг залежно від строку кредитування фізичних осіб, виду застави, а також кредитної історії позичальника; впровадження методики визначення максимальної суми кредиту, розміру обов'язкового авансового внеску позичальника за рахунок власних коштів, порядку погашення заборгованості із застосуванням різних схем сплати основної суми кредиту та відсотків за нього. Наявність декількох схем погашення кредиту допоможе врахувати інтереси як банку, так і його клієнтів. Так, погашення кредиту, що передбачає поступове зниження платежів, доцільно використовувати, якщо банк має певні сумніви відносно майбутньої платоспроможності позичальника. Погашення кредиту із сплатою незмінних сум доцільно використовувати при кредитуванні не достатньо забезпечених верств населення зі стабільним доходом. Погашення кредиту з поступовим зростанням платежів доцільно використовувати при наданні кредитів перспективним клієнтам;

• організаційно-юридичні заходи, що передбачають: укладення договорів із страховими компаніями про страхування об'єктів застави та життя позичальника, договорів із торговельними мережами про надання клієнтам даного банку знижок при оплаті кредитними картками товарів у розстрочку, договорів з агентствами нерухомості;

• проведення рекламних акцій з метою залучення депозитів або переконання населення у доцільності користування послугами споживчого кредитування.

Ретельний аналіз перелічених банківських технологій доводить їх економічну ефективність і для банківської системи. Однією з багатьох переваг широкого застосування цих технологій кредитування є усунення об'єктивних підстав існування зловживань у кредитно-фінансовій сфері. При кредитуванні банком підприємства завжди існують об'єктивні умови для зловживань з метою використання кредиту або його частини не за цільовим призначенням, тобто крадіжки. Об'єктивних умов для змови фізичною особою та працівником банку при споживчому кредитуванні

не існує. На наш погляд, більш корисним для держави є усунення умов для зловживань у кредитно-фінансовій сфері, ніж боротьба з їх наслідками.

Ефективне державне регулювання банківською системою неможливе без вирішення цілої низки питань, до яких належать питання ефективного податкового регулювання, фінансово-економічної стратегії державного казначейства, приватизаційної, експортно-імпоротної, інноваційної політики держави і т. ін.

Специфіка державного керування банківською системою шляхом впливу НБУ на банківські технології полягає у можливості оперативної та адекватно реагувати на існуючі коливання різноманітних макроекономічних умов, що дозволяє системі підтримувати певний рівень самостійності замість постійного просування від одних межуючих параметрів до інших.

Особливістю сучасної української економіки є той факт, що банківська система, з одного боку, є передовою, найрозвинутішою її ланкою. З іншого боку - дворівнева банківська система України використовує кредитні технології, які об'єктивно забезпечують її надприбутковість навіть в умовах економічної кризи та падіння обсягів валового внутрішнього виробництва. Таке вигідне економічне становище обумовлює перевагу консервативних тенденцій щодо втілення новітніх прогресивних технологій. Створення цих технологій потребує суспільство в розширеному відтворенні.

Важливим є те, що ефективне керування вартістю капіталу на внутрішньому ринку України переважно залежить від адміністративних методів керування банківською системою замість економічних. При цьому керуючі дії НБУ повинні здійснюватися з урахуванням того, що навіть незначний адміністративний тиск на передову ланку української економіки замість керування нею може бути сприйнятий як відступ від ринкових принципів демократичного устрою суспільства, що, в свою чергу, може привести до вкрай негативних наслідків.

Такі складні умови державного керування банківською системою обумовлюють найважливішу роль економічної науки у розробці банківських технологій, спроможних вирішити питання створення умов для ефективного функціонування комерційних банків одночасно з дотриманням принципу уникнення значних революційних змін існуючої системи. Не менш важлива роль покладається і на систему освіти держави. Це пов'язане з тим, що деякі прогресивні банківські технології, наприклад, технології споживчого кредитування, неможливо уявити без відповідного рівня економічної освіти і свідомості переважної більшості населення.

У контексті запровадження системи споживчого кредитування необхідний розвиток інфраструктури банківської системи - удосконалення системи електронних платежів і форм розрахунків в економіці, розширення мережі банкоматів, уніфікація кредитних карток - їх акцептування у будь-яких терміналах незалежно від банку-емітента, відкриття в регіонах України процесингових центрів банків для запобігання виникненню помилок при операціях з кредитними картками, розвиток та вдосконалення системи економічної освіти населення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бритченко І. Г. Банковский маркетинг: организации процессов инвестирования. - Донецк: ІЗПИ НАН України, 1997. - 200 с.
2. Бритченко І. Г. Системность банковского дела и реальный капитал. - Донецк: ІЗПИ НАН України, 1998. - 134 с.
3. Товстик В. А., Бритченко І. Г. Реальный капитал в современных условиях // Схід. - 1999. - № 3 (27). - С. 17-24.
4. Бритченко І. Г., Бритченко Г. І. Marketing Management организации: потенциал и система: Учебное пособие. - Донецк: ДонНУ, 2001. - 279 с.
5. Бритченко І. Г. Региональное банковское рыноведение (теория, методология, технология). - Донецк: ДонГУЭТ, 2002. - 122 с.

© І. Бритченко

Надійшла до редакції 24.01.2003

НАШІ АВТОРИ:

Олександр Шубін - ректор Донецького державного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського.

Алімжан Садеков - кандидат економічних наук, доцент, проректор з наукової роботи ДонДУЕТ.

Лідія Омелянович - доктор економічних наук, професор, декан обліково-фінансового факультету, завідувач кафедри фінансів, академік Академії економічних наук України.

Людмила Балабанова - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри маркетингового менеджменту, академік АЕН України.

Ганна Кривенко - аспірант.

Людмила Сухарева - кандидат економічних наук, доцент кафедри контролю й аналізу господарської діяльності.

Лариса Фролова - кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки, докторант.

Олена Азарян - кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри маркетингу і комерційної справи.

Олена Виноградова - кандидат

економічних наук, доцент, докторант.

Марина Горожанкіна - кандидат економічних наук, доцент, докторант.

Оксана Шепеленко - кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри вищої і прикладної математики, докторант.

Любов Донець - кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємства.

Ігор Брітченко - кандидат економічних наук, доцент, докторант.

Олександр Оліфіров - кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри комп'ютерних технологій.

Костянтин Узбек - кандидат філософських наук, директор Центру довузівської підготовки.

Марина Толмачова - асистент кафедри філософських наук.

В'ячеслав Рібаков - кандидат філософських наук, доцент кафедри філософських наук.

Іван Ялі - доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософських наук.

Редакція журналу "Схід" щиро дякує за підтримку

Володимиру Васильовичу РИБАКУ - народному депутату України.
Вірі БОДНАРУК, Богдану БОДНАРУКУ - керівникам Товариства ім. Т. Шевченка м. Чікаго, США (1995 р.).
Михайлу Петровичу Д'ЯЧКОВУ - ген. директору виробничого об'єднання "Хлібпром" Донецької обл (1996 р.).
Валентину Івановичу ЛАНДИКУ - президенту ЗАТ «Група «НОРД».
Юрію Борисовичу ГРЯДУЩОМУ - генеральному директору виробничого об'єднання «Макіїввугілля» (1995 р.).
Василію Опанасовичу ЛЮШНЕНКУ, Україна.
Владиславу Васильовичу ВАРНАВСЬКОМУ - голові правління Донецької облспоживспілки (1998 р.).
Панові Остапові ЧУЙКУ та українській громаді м. Брадфорда, Англія.
Панові Олегу РОМАНІВУ - голові Наукового Товариства ім. Т.Г. Шевченка.
Панові Ярославу БІЛІНСЬКОМУ - професору Делаварського університету, США (1997 р.).
Вячеславу Івановичу САПРИКІНУ - директору фірми «Дизайн», м. Донецьк
Віктору Івановичу ТРУБЧАНІНУ - директору ВАТ «Ясинуватський машинобудівний завод».
Андрію Валерійовичу СЕРГЄЄВУ - генеральному директору холдингової компанії «Гарна» (2000 р.).
Михайлу Михайловичу ДЕРГАУСОВУ - начальнику Маріупольського державного морського порту (2001 р.).

УВАГА!

Для тих, хто зацікавлений у розвитку видання, наш розрахунковий рахунок:
26001000113001 ДФ АО Укрінбанк МФО 334873 код за ЄДРПОУ 21959095

Український культурологічний центр. Підписано до друку 28.02.2003 р. Формат 60x84 1/8.
Друк офсетний. Папір офсетний. Ум. друк. арк. 8,8. Наклад 1000.